

Vlaamse Juristenvereniging

Deze bijdrage werd door de Vlaamse Juristenvereniging geselecteerd en valt buiten de redactionele verantwoordelijkheid van het Rechtskundig Weekblad

Deugdelijk recht

Als er nog iemand zou twijfelen aan de kruisbestuiving tussen uw geliefkoosde weekblad en de *Vlaamse Juristenvereniging*, heeft die nu alle reden om daarmee op te houden. Toen het nummer van 21 november in onze brievenbus viel, kregen we bij de *Juristenvereniging* immers een sterk gevoel van herkenning. Dat was te danken aan de bijdrage van Eric Lanckswert over de deugdeethiek als inspiratiebron voor de hedendaagse jurist. En laten we nu net op dat moment bezig zijn geweest met de voorbereiding van een activiteit rond het recht en één van de deugden die hij noemt, namelijk de billijkheid. Daarover publiceert een andere academicus, de filosoof Inigo Bocken, binnenkort namelijk een doorwrochte studie. Onthoud deze namen, ze komen later nog van pas.

De omschrijving van de advocaat als een «*vir bonus, dicendi peritus*» wordt afwisselend toegeschreven aan Cicero en aan Quintillianus, maar het gevolg wordt er niet anders om, namelijk een besmukte glimlach. Dat advocaten, en juristen in het algemeen, het goed kunnen uitleggen, neemt de publieke opinie graag aan, maar dat «*vir bonus*»? Zeker de letterlijke vertaling als «goede mens» lijkt niet meteen het voorwerp te kunnen zijn van eenvoudige vaststelling. Zou dat echter zo anders zijn geweest ten tijde van het Oude Rome? Allicht niet, en er bestaat een hele literatuur die aangeeft dat met deze kleine woordjes precies werd verwezen naar het stoïcijnse deugzaamheidsideaal dat in die tijd opgeld maakte.

Of kijk naar Valentijn de Roose. Zijn naam leek hem voor te bestemmen voor een andere loopbaan, maar in het Gent van de zeventiende eeuw werd hij advocaat bij de Raad van Vlaanderen en griffier bij de kerkelijke rechtbank. Daarnaast schreef hij onder meer een *Imago*

Veri Advocati, later naar het Nederlands vertaald als *De ideale advocaat*. En ja hoor, net zoals de ouden de juridische activiteit in eenklank wilden brengen met de gedachten van de stoa, deed De Roose dat aan de hand van het concept van de kardinale deugden, zoals dat door de kerkvaders was gemunt.

Kortom, door de eeuwen heen hebben juristen gepoogd hun professionele activiteit aansluiting te doen vinden bij het mens- en wereldbeeld van de samenleving waarin zij actief waren, over de techniciteit van hun vak heen. Natuurlijk waren zij er ook mee bezig economisch zinnig te zijn, en vanzelfsprekend nam de oneindige zoektocht naar vakbekwaamheid steeds een belangrijk deel van hun tijd in beslag. Dat belette ze echter niet de vraag te stellen of hun bezigheid in eenklank was met de maatschappij die hun omringde.

We zouden lang kunnen speculeren over het precieze moment waarop die vraag is ondergesneeuwd. Het klinkt alvast plausibel een verband te zien tussen het wegdeemsteren van de deugdzaamheid en het dominant worden van een maatschappelijk discours dat gestuurd is door de economie. Als de samenleving rendabiliteit tot een van de hoogste waarden verheft, wordt de verleiding groot om de eigen rendabiliteit als een brevet van maatschappelijke relevantie te beschouwen. Deontologische regels worden, net als het zelfbeeld dat erachter schuilgaat, ballast, een beletsel om ongeremd te doen wat men geacht wordt te doen.

Zoals dat wel vaker gaat met verleidingen, blijkt ook deze simpele oplossing te mooi om waar te zijn. Ondanks de ogenschijnlijke overeenstemming met de waarden van de niet-juridische «buitenwereld», blijkt de aloude spanning tussen binnen en buiten niet verdwenen te zijn. Misschien wel integendeel, de vraag naar de overeenstemming tussen recht en rechtvaardigheid blijft springlevend.

Dat nogal wat juristen ze beantwoorden met een oprechte ontkenning van elk verband tussen beide, heeft ongetwijfeld de verdienste van de transparantie, maar biedt geen oplossing voor het feit dat de samenleving meer belangstelling heeft voor rechtvaardigheid dan voor recht.

Anders gezegd, reflectie over de waarden die bepalen welke wijze van rechtsbeoefening deugdelijk mag heten, is geen vorm van nutteloos luchtfietsen of van hypocriet moralisme, maar raakt de kern van de relevantie van een gehele beroepsgroep. Het is allicht geen toeval dat ongeveer op hetzelfde moment auteurs met een heel diverse achtergrond soortgelijke vragen gaan stellen en onderzoeken hoe dat oude woord «deugd» ons kan helpen beter het recht te beoefenen.

Een stap in die richting is alvast het juiste adjectief af te leiden uit dit woord. Het gaat er niet in de eerste plaats om deugdzaam om te gaan met het recht, want recht en ethiek vallen niet samen. De illusie dat recht deugdzaam kan zijn, besparen we onszelf ook beter. Wel kunnen we op zoek gaan naar een manier van rechtsbeoefening die deugdelijk mag heten, want in overeenstemming met wat van een mens in onze wereld wordt verwacht. En de meeste juristen zijn nog steeds mensen.

Hoewel dit thema zich zeker zou lenen tot een gedachtewisseling waarbij we elkaar in de ogen kunnen kijken, blijven de omstandigheden ons nopen tot gesprekken in de virtuele ruimte. Zorgt u er alvast voor dat u op dinsdag 9 februari 2021 vanaf 20u in die ruimte bent, en deelneemt aan het gesprek met Eric Lanckswert en Inigo Bocken. Meer informatie vindt u spoedig op de webstek van de *Vlaamse Juristenvereniging*.

Frank Judo
Voorzitter

Vlaamse Juristenvereniging
www.vjv.be

